GARA

LGTBIQ+
adineko pertsonen bizitzak

Abendua 2025

Lege erregistroa:

CC BY-NC-ND 4.0
Atribución/Reconocimiento-NoComercial-SinDerivados 4.0 Internacional
Deed

Egileak: Lala Mujika eta Gaizka Villar

Kontzeptua eta koordinazioa: ALDARTE/ ZAHARROK taldea

Berastegi kalea, 5–5. dtu. 8–9; 48001 Bilbo
Tel: 94 423 72 96 / 665734428
E–maila: aldarte@aldarte.org
www.aldarte.org

Laguntzailea:

EUSKO JAURLARITZA
ONGIZATE, GAZTERIA ETA ERRONKA DEMOGRAFIKOAREN SAILA
Ongizate Sailburuordetza
Hirugarren Sektore Soziala eta Ekintza Komunitarioa Sustatzeko Zuzendaritza

GOBIERNO VASCO
DEPARTAMENTO DE BIENESTAR, JUVENTUD Y RETO DEMOGRÁFICO
Viceconsejería de Bienestar
Dirección de Promoción del Tercer Sector Social y la Acción Comunitaria

AURKIBIDEA

SARRERA 1

LGTBIQ+ ADINEKO PERTSONEN IKUSEZINTASUNA 2

Bizi izandako gorabehera politikoak: frankismoak markatutako belaunaldia 3

Gizartea errotik heterosexuala 4

Sexualitatearen aitorpen eskasa zahartzaroan 6

ZAHARTZAROAN IKUSGAI BIHURTZEA 8

Adina eta LGTBIQ+ sozializazioa 9

Zailtasun posibleak LGTBIQ+ sozializazioan, adinekoa zarenean 11

LGTBIQ+ kolektiboa: gaztea zaharra baino erakargarriagoa da 11

LGTBIQ+ adineko pertsonei zuzendutako baliabide sozialen falta 13

Harreman sexualak eta pertsonalak ezartzea 13

LUCIA eta ALBERTOREN KONTAKIZUNA 15

Lucia 16

Alberto 20

SARRERA

Heldu bihurtzea pertsonen bilakaeraren parte da jaiotzen garenetik. 50 urteak gainditzen ditugunean, bizitzako esperientziak eta jakinduria pertsonala metatzen diren bizi-egoeran sartzen gara. Horrela, zahartzaroa giza esperientziaren beste etapa bat da, eta, beraz, positiboa izan daiteke eta izan behar du, eta gizabanakoaren eta gizartearen garapenerako beste arrazoi bat.

Euskadin, 50 urtetik gorakoak populazioaren %25 dira. Pertsonak zahartu egiten garelako ebidentzia ukatu egiten duen gizarte batean, kopuru horrek adierazten duen errealitatea, hain zuzen ere, ez dator bat populazio sektore horri legokiokeen hobespen zabalagoarekin. Horrela, zahartzaroa ez zaio lotzen ahalmen, autoritate nahiz prestigioari baizik eta pixkanakako ahalmen eta gaitasun galtzeari. Geroz eta zaharragoa den gizarte honetan, paradoxikoki, zahartuz joateak eragin politiko, sozial eta kulturala galtzea dakar, eta horrekin batera, estutasun ekonomikoa. Zahartzaroa, oro har, gizarteak alferrik galtzen duen bizitzaren etapa luze bat da.

Adinekoen marjinazioaren eta diskriminazioaren arazoa etengabea da egungo gizartean, eta ez da, noski, LGTBIQ+[1] pertsonei soilik eragiten dien arazoa. Hala ere, heteronormatiboak ez diren pertsonen gizarte-diskriminazioa dela eta, LGTBIQ+ pertsonen marjinazioa muturrekoa izan daiteke adinduz joan eta zahartzaroan barneratu ahala.

[1] Lesbiana, gay, bisexual, trans, intersexual eta queer pertsonei erreferentzia egiten dien akronimoa. + sinboloak sexualitatea eta generoa bizitzeko moduetan dauden errealitate guztiei egiten die erreferentzia, eta ez dira hain esplizituki aipatzen.

Gainera, sarritan, LGTBIQ+ adineko pertsonek ez dituzte bereak bezala bizi azken urteetan LGTBIQ+ eskubideekiko eman diren aldaketa sozial eta legal handiak. Okerreko bidetik baztertzen dira, agian oso berandu iristen zaizkiela uste dutelako edo jadanik gazteegiak ez direla uste dutelako.

Dokumentu honen helburua LGTBIQ+ adineko pertsonen egoerari heltzea[2] da. Errealitate hori, berria ez izan arren, agerikoagoa da, eta orain hasten da azaleratzen, hain zuzen ere, bizi izan zituzten egoera politikoengatik gaztaroan ikusezin bihurtu ez ziren lesbiana, gay eta transexualen lehen belaunaldia zahartzarora iristen ari denean.

Lerro hauek, nahi den sexualitatea edo generoa bizitzeko inoiz ez dela berandu eta zahartzaroan nerabezaroa bizitzea posible dela sinetsiz, adinekoekin lan egiten duten pertsona eta sektore profesional guztientzako lan-tresna eraginkorrak izatea nahi dugu.

LGTBIQ+ ADINEKO PERTSONEN IKUSEZINTASUNA

Gizarte honetan ez dago inor LGTBIQ+ adineko pertsona bat bezain ikusezina. Ikusezintasuna da aurrean duten oztopo handienetako bat. LGTBIQ+ adineko pertsonen kasuan, ezaugarri espezifikoak dituen ikusezintasuna da: frankismoak markatutako belaunaldia da, eta, ondorioz, heterosexualitatea sakonki barneratu zuen eta beste edozein garaitan bezala sexu- eta genero-aniztasuna gaitzesten zuen

[2] Horretarako, ALDARTE-n ZAHARROK taldearekin lortutako esperientziaz baliatzen gara.

gizartea, eta, gainera, belaunaldi horrek zaila du sexualitate aske eta autonomoa zahartzaroan sartutako pertsona gisa onartzea. Jarraian, ezaugarri horiek garatzen dira:

Bizi izandako gorabehera politikoak: frankismoak markatutako belaunaldia

"Gizaki bat, bere benetako izaera, sentitzeko era, harremanak ezartzeko modua… jendaurrean adierazi ahal izan gabe hazi, gaztarora heldu eta heldutasun biologiko eta afektibora iritsi bada, gizaki horri, gaztetasunaz gainera, bere askatasun osoa lapurtu diotela esan nahi du"[3]. Hitz horiek 74 urteko Boti Garcíarenak dira, eta bere lesbianismoa publikoki aitortzen duten adineko emakume urrietako batenak. Bere hitzak LGTBIQ+ adineko pertsona askok sentitzen dutenaren adierazgarri dira.

Francoren Espainian bizi izan ziren egoera politiko eta sozialek askori eragotzi zien beren homosexualitatea edo transexualitatea publiko egitea. Frankismo garaian nagusitu zen beldurrezko giroaren ondorioz, gehienak isildu eta ezkutatu egin ziren. Hala agertu zirenak, lotsati bada ere, gogor zapalduak[4] izan ziren. Gay eta transexualak gehienbat legeak aplikatzearen eta espetxeratzearen ondorioz zigortu zituzten bitartean, lesbianak ordea, bide pribatuaren, ezkontzaren, familiaren, elizaren eta psikiatrikoaren bidez erreprimitu zituzten.

[3] En el documental "Salir del armario a los 60" Dirección y Guión MUÑOZ ANA ISABEL, Nois Producciones, S L., TV SA. 2006.

[4] Ver OLMEDA FERNANDO, *El látigo y la pluma. Homosexuales en la España de Franco,* Madrid, Ed. Oyeron, 2004. Sigue existiendo muy poca información sobre las mujeres lesbianas en esta época

Frankismoak desberdintasuna legeztatu zuen, eta emakumeak bigarren maila batean kondenatu zituen gizarte-eremu guztietan, arlo publikotik kenduz eta, inoiz ez bezala, etxearen eremu pribatura eta familiaren zaintzara baztertuz. Empar Pinedak[5] dioenez, "*garai hartan familiek izan zezaketen okerrena alaba lesbianak ziren, ez zirenak, hitz hori ez zen ahoskatzen, hitza bera aipatu ere ez baitzen egiten; arraroak iren, medikura edo psikiatrara eraman behar izaten ziren emakumeak. Beste hiri batera eramaten zituzten, izebekin edo beste senide batzuekin, neskatoa sendatzen ote zen ikusteko.*" Errepresio pribatuko bide horrek edozein legek baino modu eraginkorragoan ikusezin bihurtu zuen lesbianismoa.

Jazarpenak eta errepresioak markatutako bizitza baten ondoren, LGTBIQ+ adineko pertsona askok bizirik jarraitzen dute, gehienak ezkutuan eta tragedia pertsonalak ezkutatzen. Gaur egun ikusezinak izaten jarraitzen dute eta ez dira hitz egitera ausartzen lotsa, erru eta gutxiagotasun moralaren sentimendutik askatu ez direlako. Beren nahi eta aukeretan aintzat hartuak izateko aukera emango dieten proposamenak merezi dituzte, zalantzarik gabe eta baita ere, bizitzea egokitu zitzaien urte zorigaitzetan indarrez kendu zitzaienaren nolabaiteko erreparazioa jasotzea.

Gizartea errotik heterosexuala

Azken urteotan lege aldaketa handiak izan badira ere, gure gizartean sexualitatea eredu heterosexual, unitario eta normatibo baten arabera ulertzen da oraindik ere, eta zaila da eredu horretatik ihes egitea. Eredu horren arabera, beti suposatzen da sexu-harreman batean gizon batek eta emakume batek egon behar dutela "*heterosexualitatearen*

[5] "Salir del armario a los 60" dokumentalean.

presuntzio unibertsala"; hau da, aurrean dugun pertsona heterosexuala dela besterik gabe pentsatzea, eta homosexualitatea edo lesbianismoa adierazten duenean soilik hasten gara datu hori kontuan hartzen. Erraz ondoriozta daiteke gizarte-jarrera horrek zer ikusezintasun sortzen dien heterosexualitatera egokitzen ez diren sexu-jokabideak dituzten pertsonei. Berdintasun formala onartua egon arren, gizonen eta emakumeen homosexualitatea eta transexualitatea ez dira tabu sozialetik libratzea lortu.

Heterosexualitatearen presuntzio unibertsalak, oro har, lesbianen, gayen eta transexualen bizitza baldintzatzen du, eta, neurri handiagoan, LGTBIQ+ adinekoena. Izan ere, pertsona horiek, belaunaldi gazteenek baino mendekotasun eta zaurgarritasun handiagoa izateaz gain, heterosexualitate normatiboaren ondorioak derrigorrez pairatu dituzte beren bizitzako zati handi batean. Ez baitituzte berandura arte gozatu lege-aurrerapenez eta gizarte-aurrerapenez, hainbeste hobetu dutena beren bizi-kalitatea azken urteetan.

Heterosexualitatea presentzia konstantea eta oso garrantzitsua da haien bizitzetan. Askok, oraindik ere, gaztetan ia derrigorrezkoa zen ezkontza heterosexual batek baldintzatuta jarraitzen dute, eta hori izan zen joera homosexuala ezkutatzeko modurik eraginkorrenetako bat.

Gainera, kontuan hartu behar da, pertsonak zahartzen goazen heinean, zerbitzu publikoekiko menpekotasuna garatzen joaten garela, osasuna zaintzeko edo laguntza mediko - soziala eskatu eta jasotzeko. Horrek esan nahi du erakundeen mende egon behar izatea, non hauetan, lan-planteamenduan oso errotuta dagoen inertzia heterosexuala dutena, eta, erakunde horietan, langileek askotan ez dute

aurreikusten –eta ez dute imajinatzen ere– tratatzen dituzten pertsonak LGTBIQ+ izan daitezkeela. Egoera horietan, diskriminazioaren, estigmaren, isekaren edo tratu txarren beldurrak indartu egin ditzake isiltasuna, ezkutuan gordetzea eta ikusezintasuna.

Sexualitatearen aitorpen eskasa zahartzaroan

Adinekoen sexualitatea ez onartzeak neurri handi batean, ikusezin bihurtzen ditu, lesbianak, gayak eta transexualak.

Zahartzaroak sexualitatea galtzea esan nahi du, sexua pertsona gazte, indartsu eta ugaltze-gaitasuna dutenen ondarea delako pentsatuz. Gure gizartean, zahartzaroko sexua irudikatzeko zaila da oraindik, lotura estua baitu gazteriarekin.

Adineko pertsonengan sexualitatea existitzen ez dela esatea ez da zuzena, zentzugabea baizik; izan ere, sexualitatea bizitzan zehar garatzen den bizi-konstantea da, eta pertsonak hil arteraino ematen da. Hala ere, adin jakin batera iristean desagertzen den bizitza-maila dela sinistea, uste faltsua da.

Errealitateak kontrakoa esaten digun arren, desira urteekin desagertzen dela aurre-suposatzen dugu. Familia Medikuntza Komunitarioko Espainiako Elkartearen XXVI. Kongresuan (Valentzia, 2006) aurkeztutako ikerketa ugarik agerian uzten dute 65 urtetik gorako pertsonen % 60k baieztatzen duela sexu-bizitza atsegina dutela. Azterlan horiek, oro har, adineko heterosexualek sexualitatearen inguruan duten bizipena islatzen duten arren, horrek ez du esan nahi zahartzaroari eta sexuari buruz kontuan hartu beharreko informazio-iturri garrantzitsua ez direnik, eta agerian uzten dute, sexualitatea,

dugun adina edozein izanik gure bizitza osoan garatu nahi dugun jarduera dela.

Adineko pertsonen artean sexualitaterik ez dagoela zabalduta dagoen sinesmenean, gizarteak ez ditu LGTBIQ+ adineko pertsonak imajinatzen. Homosexualitatearen, lesbianismoaren eta transexualitatearen irudia, funtsean, jende gaztearena da, edo, asko jota, pertsona helduarena. Izan ere, euren izaera publiko egiten duten gay, lesbiana edo transexual asko gazteak dira.

Paradoxikoki, LGTBIQ+ pertsona bat heldu bilakatzen doan heinean lesbiana, gay edo transexual izateari uzten dio, eta sexurik gabeko "norbait" izatera igarotzen da. Eta horrela, oker, orientazio sexualak edo transexualitateak datu garrantzitsuak izateari uzten diote zahartzaroan.

Adinekoen lesbianismoa, homosexualitatea eta transexualitatea garrantzi gabeko kontutzat jotzeko arriskuaren aurrean, Azpimarratu nahi dugu bizitzako etapa honetan izaten direla azken aukerak, askotan ezkutuan, bizitza osoan irrikatu dena posible egiteko. Zahartzaroa ez da beranduegi lesbiana, gay edo transexual izateko.
Nahi dugunaren, garenaren eta sentitzen dugunaren arabera onartuak izatea oso faktore garrantzitsua da gure bizitzako azken etapa honi aurre egiteko behar dugun ongizate psikologikorako eta lasaitasunerako.

ZAHARTZAROAN IKUSGAI BIHURTZEA

Zahartzaroan gay, lesbiana edo transexual gisa publikoki ezagutzera eman ez da prozesu erraza, baina ezta ezinezkoa ere, pertsona askok bizitako esperientziek erakusten duten bezala.

ALDARTEN egunero bizitzen ditugun bizipenei esker, egiaztatu dugu pertsonen bizi-kalitatea hobetzen duten faktoreak, bizitza intimoan eta pribatuan izan nahi dena hautatzeko eta egiteko aukera izatea eta inguruneak hautu hori onartzea direla. Gainera, jakin ahal izan dugu ez duela axola zein adinetan egiten den hautaketa eta errekonozimendu hori. Adina edozein dela ere, ikusgai izateak beti onura gehiago ekarriko dituela, ez egiteak baino.

Zentzu horretan, ALDARTEN adineko gayen, lesbianen eta transexualen esperientzia dugu, eta horien artean Nekanerena, 67 urterekin "*armairutik atera*" zena, eta bere bizitzako erabakirik onenetarikoa izan zela aitortzen du, beste emakume batzuenganako erakarpena "*barruan denbora luzez patrikan zeraman zama bat bezalakoa zelako eta askatzeko gogoa nuelako*".

Jarraian, LGTBIQ+ adineko pertsonek beren generoa eta sexualitatea nahi duten bezala bizitzeko izan ditzaketen oztopoak aztertuko dira, eta, batez ere, norberaren ongizatean ikusgarritasunak dakartzan onurei egingo zaie erreferentzia.

Adina eta LGTBIQ+ sozializazioa

Adineko pertsona batek bere homosexualitatea, lesbianismoa edo transexualitatea publikoki bizitzea erabakitzen duenean, normalean LGTBIQ+ elkarte batera jotzen du, eta bertan arreta emango dioten profesionalak aurkituko ditu, babesa-laguntza emango diotenak eta bizitza osoan izan duen zamatik, sekretutik eta bakardadetik libratzeko behar dituen tresnak emango dizkiote.

Beste kontu bat da LGTBIQ+ ingurunean sozializatzea, hau da, beste lesbiana batzuk, beste gay batzuk eta beste gizon eta emakume transexual batzuk ezagutzea eta haiekin harremanetan jartzea. Sozializazioa ezinbestekoa da, bakardadea saihesteko ez ezik, gay, lesbiana edo transexuala izateak prozesu horretan murgilduta dauden pertsonen kontzientzietan aldaketak eragiten dituelako ere.

Norberaren onarpen prozesua ez da amaitzen prozesua bera baikorki bizitzearekin, zure buruari izendapen bat eman eta gizartearen aurrean agertzearekin; onarpen prozesu horretan oso garrantzitsua izan ohi da sozializazioa bera, hau da, norberaren nahiak konpartitzen dituzten beste pertsonak aurkitzea, sinboloak, baloreak edo hizkuntza komun bat partekatzea, seduzitzen eta seduzitua izaten ikastea, norbera erakar zaitzakeen pertsonak non aurkitzen jakitea etab. Horiek guztiak giza sexualitatea garatzeko ezinbesteko elementuak dira, adina eta sexu-orientazioa edozein dela ere.

Hezkuntzaren eta esku-hartze sozialaren esparrutik sarritan egiten den akatsetako bat da ez sinestea ikasketa prozesu espezifikoak behar direnik sexualitate homosexuala, lesbikoa eta transexualitatea behar bezala garatzeko. Sinesmen horrek eremu horietan esku ez hartzea eragiten du, eta

lesbiana, gay eta transexualentzat hain oinarrizkoak diren ikasketa prozesu horiek egin beharko liratekeenean egiten ez hastea indartzen du, hau da, haurtzaroan, nerabezaroan eta lehen gaztaroan, baizik eta, oro har, atzeratu egiten dira, eta izugarri zailtzen dute LGTBIQ+ pertsonen egokitze psikiko-emozional egokia beren bizitzaren zati handi batean.

ALDARTEN egiten dugun lanean sarritan ikusten dugu helduek nerabezaroari dagozkion emozio- eta afektibitate-estadioak igarotzen dituztela helduaroari dagozkionak baino. Hauek izan daitezke:

- Norberaren sexualitatearen eta gorputzaren ezagutza normalean nerabezaroari dagokion intentsitate emozionalarekin bizitzea.
- Lehen aldiz sentitzea ordura arte izan ez diren emozioak, eta, ondorioz, ez jakitea emozio horien aurrean erreakzionatzen, emozioak nola erabili edo nola kudeatu.
- Horrelako mozioen aurrean harritzea eta arruntak ez direlako kezkatzea, edota kontraesankorrak balira bezala bizitzea.
- Afektibitatearen kontrola lehendabiziko aldiz galtzea.
- Gizarte-aurreiritziari aurre egiteko baliabide pertsonalik ez izatea.
- Norberaren genero-identitatearekiko nahasmendu handia sentitzea.

Egoera afektibo eta emozional horiek pertsona guztiengan gertatzen ez diren arren, oso interesgarria litzateke adinekoekin esku hartze egiten duten profesionalek, aurreko guztia kontuan hartzea, lanean LGTBIQ+ pertsonei laguntzeko, orientazioa eta arreta emateko.

LGTBIQ+ adineko pertsonek askotan bizi duten *nerabezaroa* beharrezkoa eta izugarri positiboa da ongizate psikologikoa lortzeko, nahiz eta hasiera batean haientzat kontraesankorra izan.

Zailtasun posibleak LGTBIQ+ sozializazioan, adinekoa zarenean

LGTBIQ+ adineko pertsonek bizi izan dituzten gorabehera historiko, sozial eta ekonomiko bereziek eragin dute esparru horretan berandu sozializatzea. Kontuan izan behar da, baita ere, sozializazio horrek zailtasunak izan ditzakeela. Horien artean, hauek nabarmenduko ditugu:

LGTBIQ+ kolektiboa: gaztea zaharra baino erakargarriagoa da

Gizartean, oro har, zahartzaroko sexualitatearen aurkako aurreiritzia dago, eta LGTBIQ+ pertsonen artean ere badago, horiek gero eta lotuago dauden betiko gaztetasunaren ideiarekin. Izan ere, badirudi gay, lesbiana eta transexualak funtsean pertsona gazte gisa definitzen dituen estereotipo soziala sinesten dutela. Puntu horrek esplikatuko luke LGTBIQ+ kolektiboak zahartzaroa onartzeko dituen arazoak; izan ere, adinekoek ez dute, oraindik, espazio handirik, eta zahartzaroarekiko aurreiritzien biktima izan daitezke.

Aurreiritzi horien ondorioz, LGTBIQ+ elkarguneetan ez da esanguratsua adineko pertsonen kopurua, eta, beraz, adineko pertsonek ez dute esparru horietan beren adin bereko pertsonarik topatzen.

Aipatutako zirkunstantzia horiengatik, LGTBIQ+ adineko pertsona asko ez dira guztiz egokitzen gaur egun hain garrantzitsuak diren sozializazio-eremuetara, hala nola giroko tabernetan egiten diren jai-topaketetara edo elkarteek antolatzen dituzten jaietara, non pertsona asko lekuz kanpo eta lekuz kanpo daudela baitirudi.

Bereziki zaila izan daiteke gizon eta emakume transexualen sozializazioa. Gure herrialdean ia ez baitira existitzen aisialdirako espaziorik eta topaketa transexualik, eta sarritan nekez onartzen baitira "*giro*" homosexualeko eta lesbikoko lekuetan.

Argi dago LGTBIQ+ adineko pertsonentzako sozializazio-esparru egokiagoak sortu behar direla, egoera pertsonala eta kolektiboa kontuan hartzen dituztenak. Ikuspegi hori, gaur egun ere, erronka bat da gaur egungo LGTBIQ+ elkartegintzarentzat; izan ere, zahartzaroa eta antzeko gaiak nahiko berriak dira, eta, beraz, modu apalean baino ez du garatu adineko pertsonekin zerikusia duen politikaren bat. Elkarte horiek abian jarritako jarduera gehienak gazteei zuzenduta daude batez ere, eta, hori dela eta, gehienbat gazteak eta oso jende heldu gutxi joango da.

LGTBIQ+ adineko pertsonei zuzendutako baliabide sozialen falta

Aurreko guztiari gehitu behar zaio, LGTBIQ+ elkarteek sortutako zerbitzuez gain, gure ongizate-estatuak ez duela beste baliabide espezifikorik, non adineko pertsonen orientazio gay eta lesbikoa eta transexualitatea kontuan hartzen diren.

LGTBIQ+ adineko pertsonak inertzia heterosexuala oso errotuta duten erakundeen mende daude oraindik, eta, askotan, langileek ez dute kontuan hartzen pertsona horiek gay, lesbiana edo transexual izateko aukera.

Gainera, kontuan hartu beharra dago diskriminatua, estigmatizatua nahiz txarto tratatua izateko beldurrak isolamenduaren sentimendua indartu dezakeela, eta pertsona batzuk behar izan ditzaketen zerbitzu jakin batzuk ez eskatzera bultza ditzakeela. Halako zerbitzurik ez izateak eragin larria izango du pertsona horien bizi-kalitatean.

Harreman sexualak eta pertsonalak ezartzea

Hala ere, aurreikus daitezkeen zailtasunak zailtasun, LGTBIQ+ emakumeek eta gizonek erraz gainditu dezakete belaunaldien arteko muga beren harremanetan, eta pertsona gazteagoekin parekatzeko gai dira. Horrela, beste pertsona batzuekin harreman intimoak sortzeko aukerak aurkitzen dituzte gay, lesbiana eta transexualak biltzen dituzten ekitaldi-sozialetan. Hala ere, adinak oztopo pertsonala izaten jarrai dezake, gaur egungoak ez diren gakoetan oinarritutako sexu-heziketa jaso baitzuten.

Adineko pertsona asko sexua erreprimitzen eta sedukzioa, maitemintzea eta sexu-jolasa zer diren ulertzeko jarraibide batzuetan hezi izan dira, eta horiek ez dira gizonen eta emakumeen ondorengo belaunaldiek erabili dituztenak bezalakoak, sexualitatearen alorrean aktiboagoak baitira eta iniziatiba gehiago baitituzte.

Hezkuntza horren ondorioz, askotan, LGTBIQ+ sozializazio-esparruetatik kanpo daudela sentitzen dute, batez ere gazteek okupatzen dituzten esparruetatik kanpo, eta baliteke haiekin bat ez etortzea edo intimitatean erlazionatzeko puntu komun asko ez izatea.

> **Azken hamarkadetako lege- eta gizarte-aldaketen ondorioz, LGTBIQ+ gazteek aukera gehiago dituzte beren sexu- eta genero-nahien araberako bizitza proiektatzeko. Zentzu horretan, gay, lesbiana eta transexualek, gaur egun, eta antzina baino gazteago, aukera gehiago dituzte ez ezkontzeko, nahi ez badute; beste LGTBIQ+ pertsona batzuekin lotura sendoak ezartzeko bizitzan zehar; ekonomikoki independenteagoak izateko (batez ere emakumeen kasuan); LGTBIQ+ elkarteetan militatzeko; eta abar. Alderdi horiek guztiek markatuko dute, zalantzarik gabe, LGTBIQ+ adinekoen etorkizuneko belaunaldien izaera.**

10 edo 20 urte barru homosexualitateaz, lesbianismoaz, transexualitateaz eta zahartzaroaz hitz egiten dugunean, espero dugu dokumentu honetan jasotzen diren beste ustezko batzuk ematea.

KONTAKIZUNAK:
LUCIA eta ALBERTO

Hurrengo lerroetan Luciaren bizi-ibilbidea jasotzen duen kontakizuna aurkezten dugu, gaztetatik beste emakumeenganako erakarpenaz kontziente den 78 urteko emakumea. Eta Alberto 83 urteko gizona, zailtasunak zailtasun bere sexualitateari uko egin ez ziona.

Izenak eta kokapen geografikoak fikziozkoak dira. Eskerrak eman nahi dizkiegu Luciari eta Albertori, bihotz-bihotzez, beren kontakizun baliotsuak dokumentu honetara ekartzen uzteagatik.

LUCIA

Haurtzaroa eta nerabezaroa

Hiru edo lau urte nituen, "*amarekin ezkontzea*" deitzen nuenekoa da nire moduan emakumeenganako maitasuna bizitzeko oroitzapenik zaharrenak. Elizan geunden eta norbait ezkontzen ari zen, orduan amari galdetu nion zertan ari ziren eta erantzun zidan: "*begira asko maite dute elkar eta ezkontzen ari dira*" eta nik esan nion "*eta zergatik ez gara zu eta biok ezkontzen?*", eta berak erantzun zidan: "*tira!, haiek bukatutakoan egingo dugu gurea*" eta hala egin genuen. Nik uste dut ordutik abiatzen dela nire lesbianismoa.

Aita metalurgiako langilea zen, eta ama haurtxoentzako puntulanetan aritzen zen. Ama asko maite izan nuen eta niretzat giltzarria izan zen. Oso testuinguru erlijiosoan hazi nintzen. Eskolara eta kontserbatoriora joan nintzen eta gero batxilergoa egin nuen. Gogoan dut neska gazteak maitasun-kontuekin hasten zirenean matematikako irakasle bati erreparatzen niola. Matematikako eskolak noiz iritsiko ziren irrikaz egoten nintzen.

Gaztaroa

Nerabezaroan, argi neukan emakumeak gustatzen zitzaizkidala; ideia horrek izutu egiten ninduen, banekielako ez zela normala. Nire lagunekin ateratzen nintzenean denak aritzen ziren "bai guapoa hau edo beste hura" esaka; nik neska politei begiratzen nien, ez mutil ederrei. Aspertu egiten ninduen taldean ibiltzeak, "*ligoteo*" tipikoa zen dena, eta ni lekuz kanpo nengoen. Jendearengandik urruntzen joan nintzen. Haiekin ez nengoen ondo. Eta oso bakarrik nengoen.

Batxilergoa amaitzean, mutil batekin irteten hasi nintzen, Arturorekin, gerora nire senarra izango zena. Bera Sevillara joan zen eta ni Gizarte Lana egiten geratu nintzen eskola txiki batean.

Gizarte-lana amaitu nuenean, Sevillara joan nintzen ikastera, eta erdi Arturorekin irten nintzen. Ikasten ari nintzela matematikako eskolak ematen nituen aldi berean bizi ahal izateko, eta gogoan ditut ikasle batekin edo bestearekin izan nituen maiteminak, guztiak isilpekoak, imajinatzekoa den bezala, eta are gehiago ikasleak izanik. Neskekiko maitemintze asko izan ditut, baina beti isilpean.

Ezkontza

Nik benetan maite nuen Arturo, eta gizon batez maitemintzeko gai izan banintz, berataz maiteminduko nintzatekeen; are gehiago, noizbait berarekin maiteminduta nengoela pentsatu nuen, baina ez zen benetako maitemintzea izan, emakumeekin sentitzen nuenaren bezalakoa. Hurbilketa fisikoko kontuak ematen ziren bakoitzean oilo ipurdia jartzen zitzaidan eta "*aizu utz dezagun…*", esan ohi nion, azalpen gehiagorik gabe, ez ninduen erakartzen eta. Zer esango nion ba? Nik ere ez nuen oso argi eta ez nuen exageratzen, gutxienez 10 edo 12 aldiz utzi genuen. Azkenean ezkondu egin ginen, eta bi hilabeteren buruan konturatu nintzen akats izugarria izan zela, maitasun handia niola eta pila bat errespetatzen geniola elkarri, baina ni behintzat ez nengoen maiteminduta.

Mutu jarraitzen nuen, eta egun batean, nire lanean, pertsona berri bat aurkeztu zidaten, oso neska ederra!, tipazo bat!, xarma berezia zuena eta berarekin maitemindu nintzen. Nik kontu hau hitzez adierazi ezin nuen zerbait bezala bizi nuen eta oso errudun sentitzen nintzen, baina lanera nindoanean bizitzaren poza zen eta horrela sei urte pasa ziren.

Oso zaila egin zitzaidan istorio hau. Ez nion senarrari gertatzen ari zitzaidana esan, horrek zorigaitzean murgilduko baitzuen. Baina pentsatzen hasi nintzen ez zuela inolako zentzurik horrelako bizitzak, dena astun egiten zitzaidan: nire seme-alabak, senarra, lana… eta ziztu bizian erortzen hasi nintzen, depresio gogor batean. 38 urte nituen eta lur jota nengoen.

Emakumeak gustatzen zaizkiola esateko erabakia

Pixkanaka, hobeto sentitzen hasi nintzen, eta gero eta argiago ikusten nuen bikotekide harremana erabat utzi behar nuela.

Arturorekin hitz egitea erabaki nuen. Banaketa bizkortu egin zen. Pertsona horrekin gauza asko izan ditut komunean, oraindik ere badauzkat, baina askatasun itzela sentitu nuen, eta bat-batean nire ezkon-ohea gauza zoragarria egin zitzaidan.

Arazorik larriena seme-alabekin daukazu; banandu ginenean 10, 14 eta 15 urte zituzten. Egun batean eseri eta esan nien: "*goazen hitz egitera*", kontatu nien nire istorio guztia. Negarrez ari nintzen; orduan, zaharrena zapi batekin jaiki eta esan zidan: "*oso gaizki pasa behar izan duzu, ezta?*", eta esaten dut: "*ba begira ere ez oso txarto, baina nahi dut nire bizitzan errespeta nazazuen nik errespetatu eta errespetatuko zaituztedan bezala, eta sentitzen duzuenarekin kontsekuenteak izan zaitezten nahi dut, hori gomendatzen dizuet nire bizitza izan den sufrimendu hau guztia pasatu behar ez izateko*".

Gogoratzen naiz, anai-arrebei esan nien, batzuek ulertu zuten eta beste batzuek ez. Eta gero nire lagunei.

Lehen harremana emakume batekin

Neska batekin harremana izan nuen, nire senarrak jakin zuen, eta haren senarrak ere bai. Senarra utzi ala ez utzi ibili zen bolada batean, eta bitxia da, zeren nik hor ikusten bainuen, hain zuzen ere, urte batzuk lehenago zer gertatu zen, eta oso ondo konturatzen nintzen bakoitzak bere erabaki-unea duela, eta oso konplexua den zerbait erabakitzen duzunean oso argi ikusi behar izan duzula. Bere etxetik nirera eta nire etxetik berera igarotzen zuen bizitza, eta negar egiten zuen erabaki bat hartu ezin zuelako.

Hiru urteren buruan, horrela ezin genuela jarraitu eta argi izan bitartean harremana utzi egin behar genuela planteatu nion.

Etorkizuna

Gaur egun, 78 urterekin, beste emakumeenganako nire erakarpena naturaltasun osoz eramaten saiatzen naiz. Neure ibilbidea ikusita, bizitzan zehar arazo asko sortu genituela pentsatzen dut, baina hori baino sinpleagoak diren kontuengatik, noski! sinpleak dira, zure testuinguruak ez zaituenean behartzen orientazio jakin bat izatera eta sexualitateak izan behar duenaren ideia zurrun bat izatera.

Ez dut ideiarik ere etorkizunak zer ekarriko didan, baina askotan esan ohi dut, era barregarri batean, baina ez horregatik egia txikiagoa, nirea ez zen harreman bat egin nuenik, eta orain nirea iritsi denean ez dut bat ere praktikatzen. Hau da, orain, dena oso argi dudanez, ez zait azaltzen nahi dudan harremana. Oraingoz, jakina!

ALBERTO

Haurtzaroa eta nerabezaroa

Alberto naiz, 83 urte ditut eta Bilbokoa naiz. Arrazoia dudan geroztik, gizonek erakarri izan naute beti, nahiz eta gaztetan emakumeekin tonteatzen hasi nintzen, eta azkenean batekin maitemindu eta berarekin ezkondu nintzen. 18 urte egin nituen ezkonduta, eta seme bat izan genuen. Nahiz eta ezkonduta egon eta emaztearekin ondo egon, ihes egiten nuen gizonekin sexua izateko. Txikitan, eskolan, ikaskideek eskua sartzen zidaten, eta gizonen batek zerbait egiteko aukera ikusten nuenean, ni utzi egiten nintzen, gustatzen zitzaidalako.

Nik uste dut gainerako mutilek pixka bat femeninotzat ikusten nindutela. Gogoan dut futbolean jokatzea ez zitzaidala gustatzen, eta neskekin hobeto ikasten nuen. Ni neskekin egoten nintzen beti. Panpinak izugarri gustatzen zitzaizkidan eta ez nuen inoiz ezkutatzen. Eskolaren ondoren, lehengusinekin joaten nintzen sukaldeetara jolastera, eta ez mutilekin baloiarekin jolastera. Inoiz ez dut irainik jasan horregatik, ezta mehatxurik ere. Ez eskolan, ez etxean. 11 anai-arrebetan gaztea naiz, eta nire aurretik doana ere gay da. Berak bai, arazo asko izan zituen. Agian horregatik babesten nuen neure burua eta ez nuen pausoa eman nahi, eta ikusten nuen anaiak sufritzen zuela, aitarekin eta neba-arrena zaharragoekin ostikoka ibiltzen baitzen beti. Egoera horiek babestu egin ninduela uste dut. Inork ez zidan esan nire anaia zer zen, baina nik ikusten nuen. Bere gauzak arakatzen nituen eta banekien osaba-izeben aldizkari pornografikoak zituela. Horregatik, berari zer sufriarazten zioten ikusten nuelako, isiltzen eta ezkutatzen nintzen etxean.

Ezkonduta egon ostean, armairutik irteten

Behin trenean nengoela gauza bitxi bat gertatu zitzaidan. Nik 14 urte izango nituen eta Gernikatik nentorren. Trenera igo eta gizon bat jarri zitzaidan ondoan. Berehala hasi zitzaidan hankarekin

disimuluan ukitzen, eta ez dakit nola egiten zuen, baina eskua txaketa azpitik sartzen zidan. Tren bagoian gertatu zen dena, egiten ari ginenaz inoiz ohartu ez zen jendez inguratuta geundela. Nire helmugara iritsi nintzenean, ihes egin eta korrika joan nintzen etxera.

Nola konturatu zen gizon hura eskua sartzen utziko niola? Ez dakit. Ni ere ez nenbilen ero baten moduan, ni normal nenbilen. Hura egitea oso arriskutsua zen, zu ikusten zintudan edo ezagutzen zintudan edonor joan zitekeen kontaketarekin etxera.

Nagusitan, ezkonduta nengoela, ihes egiten nuen lagun batekin gizon bila. Orain Bartzelonan bizi da eta ez dakit ezer berari buruz duela 20 urtetik, baina garai hartan elkarrekin ligatzera ateratzen ginen. Nik uste dut mutikoa nitaz maitemintzen ari zen, eta nire emaztearekin hautsi eta gizon batekin alde egin nuenean, eta ez berarekin, oso minduta sentitu zen. Nire laguna zen eta elkarrekin sexu-harremanak izan genituen, baina ni ez nengoen berarekin maiteminduta. Bilbo osoan zeuden bainu publikoetara joaten ginen ligatzera/sexu harremanak izatera: Kale Nagusian, Corte Inglesen ondoan, Doña Casilda parkean, eta goian, Begoñan, besteak beste. Egun batean komun publiko horietako batera sartu ginen kasualitate hutsez, txiza egin behar genuelako, giroa zegoela ikusita, errepikatu genuen.

Ligatzera joateko eskapadak lanean

Ni bainuetara joateko hasi nintzen ihes egiten, "*bonbonetara*", giroko komunak ezagutzen ziren bezala. Lanean ari nintzela ere, nire ihesaldiak egiten nituen. Eta gauez "*Balcón de la Lola*"ra joaten nintzen, Renfeko geltokia zegoen tokira.

Soldaduskan nengoela, Bartzelonan, X filmak ematen zituzten zinemetara joaten nintzen, eta hor ere gizonekin sexu-harremanak izaten nituen. Edo tren geltokietan, hor pila bat ligatzen zen. Bartzelonako Sans geltokiko bainuak ikaragarriak ziren. Sartu eta berehala ikusten zen giroa zeudela.

Kalean ere ligatzen zuen, begiradekin. Begirada azkar batean ikusten da bestea den ala ez. Beste mutil bati begiratzen bazion eta honek begiradari eusten bazion, ordurako %50a egina zuen. Segituan harrapatzen zen hura. Berehala sumatzen zenuen, zerbait instintiboa zen. Aurrena bere begiei begiratzen nien, eta gero beherago. Paketea ikusteaz gain, osotasunean ebaluatzen nuen, goitik behera, eta ikusten ari nintzenak konbentzitzen baninduen, onartu egiten nuen, eta, bestela, baztertu egiten nuen. Besteak gauza bera egiten zuen nirekin: begiratu egiten zidan eta onartu edo baztertu egiten zuen, edo gustatzen zitzaion zerbait zenuen edo hanka-motz geratzen zinen. Eta ez naiz sekula nahastu. Sen hutsa da, ikasi eta irakatsi ere egiten ez dena. Uste dut emakumeek gehiago begiratzen dutela eta lasaitasun eta naturaltasun osoz egiten dutela, eta horregatik ez da ezer gertatzen. Gizonen artean, besteak ulertzen ez badu edo interesik ez badu, begirada jaisten du. Baina mantentzen badu, hori marika da.

Bilbon, gaztetan, Begoñako "*Bonbonerara*" joaten nintzen ligatzera, Basilikako aparkalekuaren ondoan dagoena. Bueltak eta bueltak ematen nituen leku berean finko ez egoteko eta jendea koplarekin ez geratzeko, eta hor egoten nintzen zain komunetan ea nor sartzen zen. Berandutzen zenaren arabera, edo gustatzen bazitzaidan, sartu eta behin barrura sartuta, bere ondoan jartzen nintzen, edo txoko batean, eta zain. Begiratu, begiratzeari utzi eta bestearen erreakzioaren zain egoten nintzen: edo erantzuten zuen edo alde egiten zuen. Batzuetan neu nintzen barruan zegoena eta etorriko zirenen zain egoten nintzen. Auskalo. Ni ere ez nintzen oso lotsagabea, baina baziren batzuk, eta asko gainera: gelditu, buztana tente jarri, erakutsi eta norbaitek heldu zain. Pasada bat zen, sartzen zen jende guztia ez baitzen homosexuala. Nik horregatik ez nuen inoiz egin. Lehenago nire iradokizunei erantzuten bazieten bakarrik erakasten nuen.

Beti zegoen zu harrapatzeko arriskua, eta ez bakarrik noizean behin komunetan buelta bat ematen zuten udaltzainak. Nire emaztearekin nengoenean, beti zegoen arriskua ezagunen batek zu ikusi eta familiari kontakizunarekin joateko. Horregatik, atedun

komunetan oso gutxitan sartzen nintzen, barruan beste gizon batekin sekula ez harrapatzeko. Komunera estu-estu sartu banintz, besteak nora joan gintezkeen tokirik bazuen, ondo, baina bestela masturbatu/maluta egin/buztana jo eta presaka alde egiten zenuen.

Handik urte batzuetara, Zabalburun X zinema-aretoak ireki zituztenean, dezente joaten nintzen. Goian mugimendu handia zegoen. Bainugeletan eta besaulkietan sexua zegoen. Gogoko zenuen norbaiten ondoan esertzen edo haren atzean zutik jartzen zinen. Batzuk ukituekin konformatzen ziren, baina beste batzuk "*liga nagusietan*" ibiltzen ziren, bai komunetan eta bai besaulkietan.

Nik edozein aukera aprobetxatzen nuen ligatzera joateko. Ahal nuen guztietan ihes egiten nuen, lanean banengoen ere. Bilbora enkarguren bat egitera etortzen banintzen, bueltatxoa ematen nuen hortik, zer zegoen ikustera. Garai hartan saunetara eta tabernetara ez nintzen behin ere joan. Ezer/horrelakoek ematen zidan sartzen ikusten baninduten. "*La Merced*"-eko zubia igarotzea erronka bat zen niretzat, hor zerbaiten bila nenbilela bezala.

Alde Zaharrean bazen "giroko" kafetegiren bat, eta hara asko joaten ginen, baina ez nintzen inoiz bakarrik joaten. Emaztearekin eta batzuetan semearekin joaten nintzen ere bai. Baina ez nuen sekula ezer egin hor, ezer ez. Diskoteketara joatean, gauza bera. Nik ez nintzen ligatzera joaten, ondo pasatzera baizik. Eta lagun gayrik ez neukan, bakarrik alde egiten nuen lagun hura, baina auzokoak ginenez inork ez zuen sekula susmatu biok elkarrekin geundela. Ni baino zaharragoa zenez, harekin sexu-harreman guztiak esperimentatzen nituen. Garai batean, hirikoa ez zen norbait, ezagunen bat, hurbiltzen zitzaigun. Nire emaztearen lagun batekin ere ibiltzen ginen hirurok parrandan.

Bizitza bikoitza

Lehen esan dudan bezala, 18 urtez egon nintzen ezkonduta, baina aurretik 6 urte gehiago eman genituen bikote bezala. Bizitza

bikoitza eramateak, egia esan, ez zidan inolako arazorik sortzen. Noski, gusturago geratu nintzen emazteari esan nionean. Zama bat kendu nuen gainetik, zeren etxean emazteari eta semeari kontatu nuenerako, baneukan zama astun bat.

Berak ez zuen ezer susmatzen. Egia esan, bai, galdetzen zidan beste emakume bat zegoela pentsatzen zuelako. Mutila zela esan nionean, lurrera erori zitzaion arima. Ezin zen gizon baten aurka lehiatu. Harengatik izan balitz, elkarrekin jarraituko genuke.

Dibortziatu ginenean, aita hila zen, eta amak disgustu handia hartu zuen. Gero, ordea, bera izan zen ondoen asimilatu zuena. Emakumeak laster beteko ditu 100 urte, eta 80 nituenean esan nion. Berak eta nire anaia zaharrenak hartu zuten ondoen. Okerren hartu zuena, gay dena izan zen, ni baino 4 urte zaharragoa dena. Ez dakit zergatik, nazkatuta zen. Luze egon ginen haserre. Izan ere, bera izan zen nik mutil-laguna nuela jakiten lehena, eta berehala aipatu zuen familia osoan. Nik ez nuen ezer esan behar izan, baieztatu besterik ez. Gero berarekin harremana konpondu zen, baina lehenengo 2 edo 3 urteetan oso gaizki eraman genuen. Eta gainerako anai-arrebekin ez dut arazorik izan, baina batzuek gainetik hitz egiten didate, eta beste batzuek, berriz, azpitik.

Duela bost urte, ordea, nire ama etxean ez zegoen udako egun batean nire anaia gayak, amarekin hor bizi zenak, mutil-laguna etxera eraman zuen. Hondartzatik zetozen eta dutxatu nahi zuten. Amak bazekien mutil-laguna zuela. Denok genekien hori. Bada, han bizi ziren hiru anaiak, auzoan, etxera igo eta nire anaiaren mutil-laguna ostikoka bota zuten. Hori duela bost urte izan zen.

Bitxiena izan zen, banatu ginenean, auzoko jende oso hurbilak haiei buruz ezer ez esateko eskatu zidatela, nik nire emaztearen hiru lagunen senarrekin ere izan bainituen nire gauzak. Denek ezkonduta eta seme-alabekin jarraitzen dute, ez da bat bera ere banandu.

Gizon batez maiteminduta

Ander ezagutu eta elkarrekin ateratzen hasi ginenean, aldaketa izugarria izan zen. Kostatu, ez zitzaidan kostatu, baina gainean pilatuta neukan esperientzia ikaragarria zen. Aitortu behar dut, ni Anderrekin maitemintzera iritsiko ez banintz, agian emakumeari ez niola ezer esango, ezkonduta jarraituko genukeela eta gizonekin sexu harremanak izateko alde egiten jarraituko nukeela. Eta jasota gera bedi Ander ez zela lehena izan. Lehenago beste bat egon zen, Bilbokoa, baina harekin hautsi nuen, ikusten nuelako gauzak aurrera egiten zuela. Elkarrekin ibiltzen ginen, ateratzen ginen, sexua genuen, baina ni ez nengoen maiteminduta eta beldur handia eman zidan.

Ander ezagutu arte, nik maite nuen nire bikotekidea. Gizonekin egiten nuena sexu hutsa zen. Ukitzera nindoan, edo ukitua izatera nindoan, eta kito. Ez zuen maitasunarekin zerikusirik.